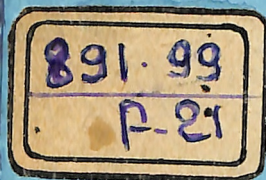

7155

Fairuzo
Opter str Gmnd 5

phche
1909

891.542-3

բ-ՁԷ

✓ 4093
Բ Ա Խ Շ Օ

ՕՐԷՆ ՁԻՐ ԿՈՒՌՆ Է

(Թիֆլիսի բարձրագույն)

№ 3

(299)

891.99

բ-21

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

издательство „Братство“

1 9 0 9

«Հայ-Ի. Խմբ.» № 4093.

Բ Ա. Խ Շ Օ

891.99

Բ-21

Այ.

ՕՐԷՆ ՉԻՐ ԿՈՒՌՆ Է

(Քիֆիկի բարձրագույն)

№ 3

2003

Ք Ր Ք Լ Ի Ձ

Электрончатня „Братство“

1909

1001
1162

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ԼԱՍԿԱՆԻ
ԿԱՌԱՐԱԿԱՆ
ԿԵՆՏՐԱԼ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
7/31. 1922
ԵՐԱՅԱՆ, ԱՅԿՈՒՄԵՆ
ԿԱՌԱՐԱԿԱՆ

1972

էս բրիշակ թիփլիզում մարթ չէ ի-
մանում թէ վնւր քուչումը, ան վնւր
թաղումը տուն բռնէ, վնւր հեռու-
մօգիկ էգեղեցի չլի:

Գնում իս մէ թաղ, տուն իս բռնում,
սարքում իս, անց է կենում մէ քա-
նի օր, ընը՝, տլին-տլօն, տլին-տլօն...

— Էս ի՞նչ զանգկներու ձէն է, թալիկօ,
հարցնում իս օղլուշաղէմէդ, կաթղի-
կուսը իս չէ՞ գալի...

— Ձէ, քան... Էստի վնւր էգեղեցի
կայ, էսօր նրա օրէն է,— Նուղաբ է
տալի օղլուշաղդ ու հիդն էլ աւելցնում:

— Մէ քանի մանէթ փուղ իստու,
սուխարի, լիմօն, շալի, շաքար ու միրք
բերիլ տամ, օրէն միր կուռն է, էգե-
բա ով է գալի:

Օղլուշաղդ դրուտ է ասում, էգե-

բա սով է գալի, օրէն միւր կուռն է. պիտիս պատիւ տայ, պատիւ չիս տայ... կօսին ան քինթ ու պոռնոգ է, ձէթ է. ջանդ դուս գայ ու պատիւ տու, ի՞նչ անինք թէ ջրիդ զարար է:

Էս բանէմէն ազատելու համա, ամեն մէ պատուական մարթ, քախկի ամեն թաղում տուն է բռնի, ու տարէն տասերկու ամիս էլի դարդակ տան է մանգալի, համա էս անդիր օրէքէմէն եախէն չէ կանացի թափ տայ:

Փէթխայինի թաղումն իս կենում, շափաթ իրիդուն է, դուքանդ կոխալի իս, ինչ վուր ջրիդ հրամանք է աւի, առիլ իս ու վաղօրօք տուն իս զրգի. էկիլ իս տուն, խիստ էլ բեզրած իս ու ուզում իս կուշէտկի վրէն մէ քիչ դընջանայ, մինչկի իրիզնահացը հազիր կօսին: Զէր գլուխդ մութաքին չէ հասի, վուր կնիկդ տուն է պրծնում ու մէլաւ վրէդ բղաւում:

— Աբա, բա դրոս պառկիլ է, էգեբա սով է գալի, ամութ չէ. վիկաց, վիկաց, քա, — բոթելով ու կմշտելով վիր

է կացնում ու ինքը դուս ննդնում հալինի տուն մէ քանի սկամի բան ուղերու:

— Ի՞նչ է, ի՞նչ խաբար է, Թալիկօ ջան, հարցնում իս կնդադ:

— Վոյ, քոռանամ իս. չիս գիդի՞, վուր էսօր օրէն միւր կուռն է. Փէթխայնօրա է, դօնադնիր գուքան. իս գիդիմ՝ Թալալէնց կիդէն, Թամարէն, Մաշի հարսը. միւր Նինէն, Անիչկէն, Մարուէն, Օլէն, Շաքրօյի գէդէն, Էւէն, մայինց գուքան ու գուքան, մատների վրայ համբրելով վրայ է տալի կնիկդ ու հալիւմը չիքիլէն դրստում:

Փնթփնթալով վիր իս կենում, նուր մէկանց չաքմէքդ հաքնում, դուս իս գնում բալկօն ու աէրօղորմիէն ձեռիդ անց ու դարց իս անում:

Ըհը՛, քուշի գուռը ծեծում ին. միչկի կնիկդ կեհայ բաց անելու, դու բալկօնի մուշրէմէն անդղում իս թէ սովքիր ին: Զիս ճանչնում:

— Բարով փեսայ, օրէն ձիր կուռն է, ասելով տուն ին պրծնում:

—Վճռեց իս, վճռեց, փեռայ ջան, էս
խնչ է, պառւել իս, էսէնց ջէհէլ կնիկ
ունիս, ինչի իս պառւում, գլուխ տալով
ասում ին ղոնաղնիրդ:

—Լաւ, շնուրհակալ իմ, ի՞նչ անինք,
ամենքս էլ պիտինք պառւի, ներողու-
թիւն, ազրումս չիք գալի, դւր կի ինձ
փեռայ իք ասում, հարցնում իս նրանց:

—Վա, փեռայ իս, մաշխնչ իս,—դուս
է ննգնում մէ դաշախն,—քու կնիկը իմ
տէքուր մամիդի ախչկայ բիձու ախ-
չիկն է, համ էլ մէշնիրս միռոն է տուն
էկի,—պարծենալով վիր է կենում մօ-
ղիկ բարեգամդ,—էստի խիստ շուք է,
կօսէ, բալկօն դուս գնանք...

Ղօնաղնիրդ բալկօն ին դուս գալի
ու զէյնի հանգը շարւում, քաղաքավա-
րութենի խաթրու, դուն է հիգնիրը
դուս իս գնում:

—Համեցէք, համեցէք,—միթոմ ի-
րենց գալը խիստ շնուրհակալ իս, դնաղ-
նիրդ օրս էկող գնացող իրենց ճա-
նանչներուն էլ ին ղօնաղ անում

—Էտի ի՞նչ էք շինում, քան,—ձէն

ին տալի քուչէմէն:

—Եադի տուն խօ չէ, միր փէսի տու-
նըն է. համեցէք,—ասում ին ղօնաղնի-
րդ ու վազում քուչի դուռը բաց ա-
նում:

Մէկ էլ տեսնոր, մէ սուրու կնիկար-
մաս, ճրէլ-մրէլ շուրերով տուն թա-
փեցին:

—Օղորմած կենայ Փէթխայինի Աս-
տուճաճինը, ամեն տարի արժանանաք,
(միթոմ էս տարի խիստ իս շնուրհակալ):
Օրէն ճիր կուռն է, էնդուր էկանք—ա-
սում ին քիզ ղօնաղիզ ղօնաղնիրդ:

—Շնուրհակալ իմ, ամեն տարի հա-
մեցէք,—ջուղաք իս տալի ու սառը քըր-
զինքը ջանիզ բալկօն իս դուս գնում:

Ասում ին, խօսում ին, բամբասանք
ին անում, մինչկլի կնիկզ մրքի սաօլը
բաց կօնէ, տունդ խօջի բաղնիս ին շի-
նում: Սաօլը բաց էլաւ թէ չէ, մէկ-
մէկուն համեցէք անելով մօղ ին դը-
նում սաօլին ու կէս սահաթումը սուփ-
րէն հետաի աւում, կօսիս վրէն բան
չէ էլի. իժում էլ դարդակ սաօլի բօ-

լորժը նստած տուտուց-տուտուց դուս
ին տալի, դուն կի բալկօնումը սկամու
վրայ նստած, քնի հիդ կռիւնն իս տալի,
վուր քունդ չտանէ, համա չէ ըլում,
քունը յաղթում է ու մէ բաշ թըր՛խկ,
սկամուցը ներքն իս գլորւում:

—Վնյ, փէսի քունը տանում է, քան...
տեղից վի կենալով ասում է մէկը:

—Ի՞նչ իք վրադում, խօսում ինք,
ջէր սահաթի էրկունն է, վաղ է,—ասում
է մէկէլը.—մէ սահաթ էլ գնանք մը-
նանք, ասելով, անշաղ ռադ ին ըլում:

Մէկէլ օրը վիւր իս կենում ու թա-
ղէ-թաղ ննգնում, էգեբա մէ անգաճը
դինջ տիդ գիծնիս ու էս զահրումար՝
Փէթխայնի թաղէմէն ռադ ըլիս:

Փէթխայնի թաղէմէն դուս իս գա-
լի, Կօլօլ թաղումն իս տուն բռնում:
էրկու օր չէ անց կենում, էստի էլ
Մօղնօբա ու Նօրաշնօբա է լուս ննդը-
նում: Էստի էլ Փէթխայնօբի օյինն է
գալի գլուխդ:

Մէ առաւուս էլ դուքան իս գնում:

—Բարճվ, ուստա Ասատուր,—ձէն է

տալի մէ կնիկարմատ, հիդ իս մտիկ
անում ու գլուխ իս տալի.—էս կուռը
ի՞նչ իս շինում, դէսն իս կենում, հարց-
նում է:

—Հն, էս էրկու ամիս կուլի, դէսն
իս կենում:

—Աբա վուրթէնը, հարցնում է բա-
րեգամդ:

—Ա՛յ, քիչ վերիւ, մանդրումծախող
Գիօրգու դուքնի կուղքին:

—Հն... էս լաւ է, մէկէլ շափթին
օքէն ձիւր կուռն է, Կուսանանց էգեղե-
ցու օքէն է. հարսներովս ու ախշըկե-
րանցովս գուքանք: Մնաս բարով:

Էս վուր իմանում իս, էլ դուքան չիս
գնում, ճամփէդ ծռում իս, թաղէ-թաղ
ննգնում վուր ուրիշ տիդ տուն բռնիս:

Փօշտի քուչումը տուն իս բռնում ու
էնօրնէտ Կօլօլ թաղէմէն դուս իս գալի:

Մէ ճը, օղլուշաղդ աղօշկումը նըս-
տած դբա քուչի կուռն է թամաշա ա-
նում:

—Քն, էտի իս կենում, մէկը ձէն է
տալի դրսէմէն.—լաւ տիդ իս կենում,

օղորմած կենայ, Քաղվէթումն էի, դէսը
անց կացայ. հա... զուրթ, էքուց էլօր
Քաղվէթօքա է, լաւ միտս ննգաւ. օրէն
ծիս կուռն է, գիւղիմ վէշէր կու սար-
քիս, առանց ինձ չուտիս ա՛յ, թէ չէ իս
էլ քիզ Անչխատօրին չիմ կանչի:

Վա՛յ մէ, վա՛յ մէ, էսթէնն էլ օքա է
էլի, փնթփնթում իս քիզ ու քիզ. մէ-
կէլ օրը էլի քուչէք չափշփում ու թած-
մինդա տուն բռնում:

Մէ հինգշափթի իրիգնապան ի՞նչ իս
տեհնում, խալիս է վուր տանդ աղաքով
վերիւ ներքիւ ին անում:

— Էս խալիսը ո՛ւր է վերիւ-ներքիւ
անում, հարցնում իս հարկնիդ:

— Մամաղաւթ ին գնո՛ւմ, — ջուղար է
տալի հարկանդ. — Թէլէթօրի էգնէն տ-
մեն հինգշափթի Մամաղաւթօքա է,
գալիս ին համբուելու:

Արի հիմի ու էջը ցխիցը հանէ. տա-
րէնը մէ գամ էլ խօ չէ ասում, ամեն
հինգշափթի. չէ, ախպէր, ջալդ, գլխիդ
ճարը տիս ու մէ ուրիշ տիղ տուն
բրէհէ:

Փիքը իս անում՝ ո՛ւր գնաս, վո՛ւր-
թէնը տուն բռնիս, վուր էգեղեցիքը
հեռու րլին տանէմէդ: Էա ազրով Օրթա-
ճալա իս տուն բռնում... Էսթէնը մօղիկ
էգեղեցի չկայ, ասում իս քիզ ու քիզ.
Թէլէթն է, հեռու է, Շափնաբադն է,
հեռու է, Կրծանիսն է, հեռու է...

Շափնաբադօքա է, քուչի դռանը ար-
խէյին նստած՝ չիբուխ իս քաշում. ինձ
ի՞նչ թէ Շափնաբադօքա է, ասում իս
քիզ ու քիզ. տանէմէս քսան վիրստ
հեռու է, հիմի էլ խօ չին կանա տաի
թէ օրէն ծիս կուռն է ու չին տուն
թափի էն մուքթախօրո՛ւմ կնիկարմա-
նիրը ու մուրաբի համա հօքի տուղ
բարիշնէքը:

Էս վիքրի մէջն իս, մէկէլ տեհար՝
կնիկ, ախչիկ, տղայ, էրեխայ հահա-
հուհու անելով գալիս ին, քիզ տե-
հան թէ չէ՝ «վա՛յ, միը թածմինդի հա-
րկանը էստի ի՞նչ է շինում, հալբաթ
էստի է կենում»:

— Օղորմած կենայ, էստի իս կենում,
հարցնում ին քիզ... օղլուշաղդ վո՛ւնց

է, էրեխերքդ խօ լաւ ին:

— Ձիդ էլ օղորմած կենայ,— ուղղում իս խափի թէ էտի չիս կենում, համա կնիկդ մէբաշ դուս է գալի, խուսկիդ կուլ տալով ասում իս.— հա էստի իմ կենում. համեցէք, բեզրած կուլիք, վուտով Շափաբադ իք էլի:

— Հա, խիստ բեզրած ինք, մէ ջուր խմացրէք գեթաղա ու հիդն էլ կամանց-կամանց հայաթն ին տուն մբաշում:

— Ձուր մի խմի, քա, բեզրած իս, լաւ չէ... խրատում է մէկը:

— Ձային լաւ է,— ասում է վրայ էրկուսը ու տանդ էլ սկամի, տախտ, ստօլ ու եաշիկ չին թողնում, դիփ մէտի զանիտ ինանում, վրէն նստոտում:

Ձային խմում ին պրծնում, ջէր էլի դայիմ նստած ին, չունքի բեզրած ին, մէ էրկուսի քունն էլ տանում է. վիրչն էլ մահանա ին անում, թէ խիստ բեզրած ինք, տնիրս էլ հեռու է, էս դիր շիր էստի կու մնանք, կօսիս դուն իս աղաչանք արի, վուր վուտով Շափա-

բադ վնան ու վիրչն էլ գլխիդ ցաւ դառնան... Քիդ համա քնելու տիդ չուխիս, էդքամ հոքու համա արի ու տիդ ճարէ. ինչ վուր չուլ ու փալաս ունիս նրանցն իս գցում ու ծածկում, դու մնում իս վուտի վրայ կաղնած մինչկլի լուսը, աչքիրդ բաց ու խուփ անելով:

Օբա մօղոնօղին մտկումդ մէ լաւ օխնելով, վաղ-վաղ տանիցը դուս իս գալի ու ննգնում քուչէքը տուն ճարելու. շատ դէս ու դէն ննգնելուց յիդը հասնում իս Նաւթլուխ տուն քրէհում:

Գնում իս, սարքում իս, կարքում իս, քիդ ու քիդ Աստուն փառք իս տալի, վուր օբէքէմէն եախէդ թափ աւիր:

— Խիլքի տոպրակ, տօ տնտուց,— մէ առուտեհան ասում է կնիկդ.— վուր էս կորած տիդ տուն բռնեցիր ու բերիր ինձ, հէնց գիդիս էսթէնը օբա չկայ... էքուց էլուր Ծախկէվանքօբա է, խալխը միր տան աղաքովը պիտի անց կենան. վուր իմանան էստի ինք կենում:

չին գայ... Ագաթ է, վուրթէնն էլ օքա
կուլի, խալիսն էլ էն կուռը կեհայ. մէ-
նակ խօ գուն չիս, տօ քօփակ, վուր
ղօնաղներուն մահու աչկով իս մտիկ
տալի:

Էրի հա... Ծախկէվանքը ջլիս մրտ-
կէմէզ թռիլ էր. համա վունչիչ. Ծախ-
կէվանք գնացողները դիւ փայտօնով
ին գնում գալի. թէգուզ ճահանչիւր
էլ անց կենան ու միզ էլ տեհնին թէ
էստի ինք կենում, փայտօնը խօ չին
կանգնեցնի, բարով կուտան ու կու
անց կենան, դուն քիզ սիրա իս տալի:

Մէ օր բալկօնումը նստած խալիսն
թամաշա իս անում. փայտօնիւրը մէկ
մէկու եղնէն գնում ին ու գալիս ին.
ծոցէմէզ հանում իս Չմշկովի օքացու-
ցը, կարթում ու իմանում իս վուր է-
սօր Ծախկէվանքաբա է. դրուտ է մէ
քիչ բեղամաղ իս ըլում, համա քիզ ու
քիզ փիքը իս անում, վուր զօնաղ չի
գայ, չունքի ամեն մէ Ծախկէվանք գնա-
ցուզ փայտօնչիկի հիզ էնեց կուլի
բարշած, վուր Ծախկէվանք տանէ ու

յիզ բերէ. շատ էլ ինձ էստի տեհնին,
չին կանայ ինձ մօզ զօնաղ գայ, չուն-
քի փայտօնչիկը չի գաբուլ անի գա-
նիտ կաղնիւր ու թէ կաղնի էլ, աւել
փուզ գուզէ, իժում սվ է գժւի իմ
տուն զօնաղ գալու համա փայտօնին
աւել փուզ տայ:

Էս արդրով կնգազ հրամանք իս ա-
նում վուր տանը շուք է, սուփրէն
բալկօնումը գցին, ու ինքզ էլ ուռած
փքած բալկօնէմէն քշած փայտօնով
ճանանչ գնաղող-էկողներուն զարդի՝
համեցէք, համեցէք, օղորմած կենայ
ու կէսրերան զօնաղ իս անում:

Սուփրէն բալկօնումը գցում ին, օղ-
լուշաղով ու վուրդկերանցովը նստում
իս հաց ուտելու. էրեսզ խէչ իս հա-
նում վուր ճաշիս, մէ ծլընգժլընգուցի
ձէն իս իմանում: Թամաշա իս անում
թէ սվքիւր ին էկողները, տեհնում իս
մէ թէլէշկա է գալի, մէջը նստողներն
էլ ճանանչիւր ին էրևում, վուր գալի-
րա, մուգիկա ածելով գալիս ին: Թէ-
զէշկէն բալկօնիզ տակը հասնում է թէ

չէ՝ թրը՛խկ, ալը կոտորում է, ունգ
ու մանգդ թռչում է, հացդ հարամ է
ըլում, սաղ թէլէշկի խալխը տունդ է
լքցւում. «էս ինչ վաթերակ պատա-
հից, հիմի ի՞նչ պիտինք անի, վճնց
պիտինք տուն գնայ» — վայ ին աալի
ղօնաղնիրդ. դու էլ — ի՞նչ կայ, հէր օխ-
նածնիր, էս տուն չէ՛. էստի կու մնաք,
մինչկլի թէլէշկաշին քաղաք կեհայ,
ալը կու բերի, ի՞նչ կայ վուր... ու
մինչկլի ալ բերին ու սարքիլը հինգ-վից
սահաթ է քաշում. համ զօնաղնիրդ ին
ուտում-խմում, համ թէլէշկի ձիանիրը:

Էն չախւանից մինչկլի հիմի քուչէք
ննգած դարդակ տան իս ման գալի
համա էնենց տիղ չիս գթնում վուր
հեռու ես մօզիկ էգեղեցի չլի ու օբա
չունենայ:

7/55

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ.

2018

